

Wieloparametryczna charakterystyka transgenicznych świń na potrzeby ksenotransplantacji z uwzględnieniem analiz histochemicznych, molekularnych oraz testów funkcjonalnych in vitro
mgr inż. Jerzy Wiater

Streszczenie

Ksenotransplantacja, czyli przeszczep międzygatunkowy wydaje się być odpowiedzią na współczesny niedobór narządów. Obecnie uważa się, że świnia domowa (*Sus scrofa*) jest optymalnym gatunkiem do przeprowadzania prób klinicznych z udziałem człowieka. Niestety, duży dystans filogenetyczny między świnia a człowiekiem jest przyczyną bariery immunologicznej, która na chwilę obecną uniemożliwia ksenotransplantację. Na powierzchni komórek świni, w szczególności śródbłonna naczyniowego, występuje struktura cukrowa Gal α (1,3)Gal β (1,4)GlcNAc-R zwana epitopem Gal α (1,3)Gal. Struktura ta powstaje w reakcji katalizowanej przez α 1,3-galaktozylotransferazę (α 1,3GT), enzym kodowany przez gen *GGT1*. Enzym α 1,3GT bierze udział w przeniesieniu cząsteczki galaktozy z UDP-Gal i połączenie jej wiązaniem α 1-3 glikozydowym z glikoproteinami lub glikosfingolipidami zawierającymi końcowe reszty Gal β (1,4)GlcNAc-R. Człowiek wytwarza naturalne przeciwciała skierowane przeciwko epitopowi Gal α (1,3)Gal. Zatem istnieje wysokie ryzyko nadostrego, ostrego i opóźnionego odrzucenia ksenoprzeszczepu przez organizm biorcy. Drugim, koniecznym do przezwyciężenia problemem są różnice w powierzchniowych białkach głównego układu zgodności tkankowej (MHC) człowieka i świni. Białka MHC świni prezentują jej antygeny ludzkim limfocytom, tym samym uruchamiają odpowiedź immunologiczną skierowaną przeciwko tkankom świni. Niezgodność na poziomie białek MHC prowadzi bowiem do odrzucenia ksenoprzeszczepu z udziałem komórek NK.

Rozwiązanie tych problemów mogą stanowić świnie modyfikowane genetycznie w taki sposób, aby zapobiec rozpoznaniu komórek ich narządów przez ludzki system odpornościowy. Jedną ze strategii usunięcia epitopu Gal α (1,3)Gal z powierzchni komórek świń jest wykorzystanie ludzkich rekombinowanych enzymów: α 1,2-fukozylotransferazy (*rha*1,2-FT) oraz α -galaktozydazy A (*rha*-Gal A), kodowanych odpowiednio przez geny *hFUT2* i *hGLA*. Enzym *rha*1,2-FT konkuruje z endogenną świńską α 1,3GT o ten sam substrat, tym samym hamuje powstawanie epitopu Gal α (1,3)Gal. Natomiast *rha*-Gal A odcina końcowe reszty galaktozy z epitopu Gal α (1,3)Gal, tym samym staje się on mniej ksenoreaktywny. Inną strategią jest nokaut genu *pGGT1*, który można wykonać m.in. za

pomocą nukleazy z motywem „palca cynkowego” (GTKO ZFN). Z kolei aby zabezpieczyć narządy świni przed atakiem ludzkich limfocytów NK sugeruje się wprowadzenie genu *HLA-E*, kodującego ludzki leukocytny antygen E.

Głównym celem niniejszej rozprawy było zbadanie czy zaproponowane modyfikacje genetyczne obniżają ekspresję epitopu Gal α (1,3)Gal w komórkach świń oraz która z nich jest najefektywniejsza. Drugim niemniej ważnym celem było wykluczenie ewentualnego negatywnego wpływu modyfikacji genetycznych na budowę tkanek świń. Badaniom zostały poddane dwie tkanki: skóra i wątroba oraz keratynocyty i fibroblasty skóry hodowane *in vitro* pochodzące od świń: pojedynczo- (**Tg**: *hFUT2*, *hGLA*, *HLA-E*), podwójnie- (**2×Tg**: *hFUT2*×*hGLA*) oraz potrójnie transgenicznych (**3×Tg**: *hFUT2*×*hGLA*×*HLA-E*). Do badań wykorzystano także próbki od świń GTKO (ZFN). W badaniach morfologicznych wykorzystano rutynowe barwienie hematoksyliną i eozyną skrawków parafinowych, i mrożeniowych, odpowiednio skóry oraz wątroby świń. Do lokalizacji i analizy względnej ekspresji: rh α 1,2-FT, rh α -Gal A i HLA-E w skrawkach skóry i wątroby oraz hodowanych *in vitro* komórkach skóry świń (Tg, 2×Tg, 3×Tg) wykorzystano znakowanie immunofluorescencyjne oraz analizę za pomocą mikroskopu konfokalnego. Za pomocą metody Western blot analizowano ekspresję: rh α 1,2-FT, rh α -Gal A i HLA-E w homogenatach tkankowych i lizatach komórkowych pochodzących od świń: Tg, 2×Tg oraz 3×Tg. Z kolei do analizy poziomów ekspresji epitopu Gal α (1,3)Gal w skrawkach tkankowych skóry i wątroby oraz hodowanych *in vitro* komórkach skóry pochodzących od świń: Tg, 2×Tg, 3×Tg oraz GTKO (ZFN) wykorzystano lektynę GS-IB4 znakowaną fluorochromem Alexa Fluor 647 oraz analizę za pomocą mikroskopu konfokalnego. Uzyskane wyniki potwierdzano metodą Eastern blot (lektynoblotting) z wykorzystaniem lektyny GS-IB4 znakowanej HRP.

Wykazano ekspresję: rh α 1,2-FT, rh α -Gal A i HLA-E w skórze, wątrobie oraz hodowanych *in vitro* keratynocytach skóry wszystkich wariantów transgenicznych świń. Dodatkowo pokazano, że rh α 1,2-FT jest obecna w aparatach Golgiego wątroby świń Tg, 2×Tg oraz 3×Tg, co sugeruje jej pełną funkcjonalność. Ekspresja rh α 1,2-FT lub rh α -Gal A w istotny sposób obniża ilość epitopu Gal α (1,3)Gal w komórkach skóry i wątroby transgenicznych świń. Ponadto wykazano, że równoczesna obecność rh α 1,2-FT i rh α -Gal A najefektywniej obniża ekspresję epitopu Gal α (1,3)Gal w skórze, wątrobie oraz hodowanych *in vitro* keratynocytach. Dodatkowo pokazano, że u świń GTKO (ZFN) także zachodzi obniżenie ekspresji epitopu Gal α (1,3)Gal, jednakże metoda ta nie jest tak efektywna jak w przypadku świń 2×Tg.

Zastosowane metody modyfikacji genetycznych istotnie obniżają ekspresję ksenoreaktywnego epitopu Gal α (1,3)Gal w komórkach skóry i wątroby świń. Ponadto przeprowadzone modyfikacje genetyczne nie mają negatywnego wpływu na budowę skóry i wątroby transgenicznych świń oraz nie wpływają negatywnie na żywotność komórek skóry hodowanych *in vitro*.

Powyższe streszczenie rozprawy doktorskiej mgr inż. Jerzego Wiatera akceptuję.

dr hab. Marek Romek
Zakład Biologii i Obrazowania Komórki
Instytutu Zoologii i Badań Biomedycznych UJ